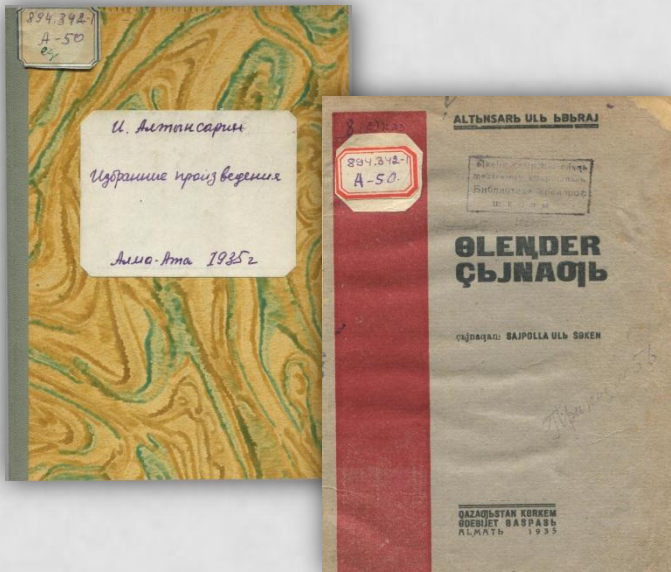

*Ағартушы-педагог,
жазушы, фольклорист,
этнограф және қоғам
қайраткері Ыбрай
Алтынсаринның
туғанына 175 жыл*

1841-1889

Алтынсарин Ү. Өлеңдер жинағы: Жинаған Сейфолла ұлы Сәкен. - Алматы: Қазкөркемәдеббас, 1935. – 80 б.

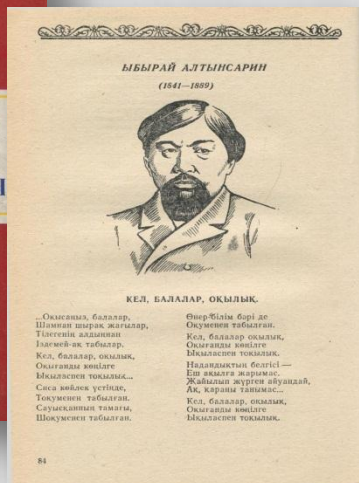
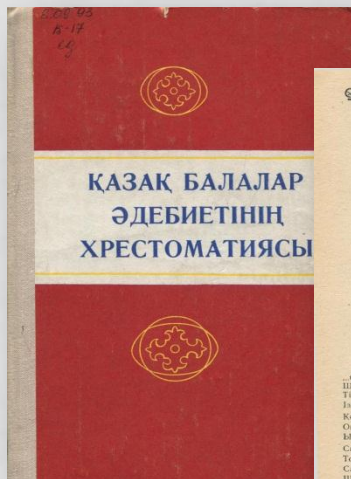
Алтынсарин Ү. Таңдамалы шығармалары. - Алматы: Қазбірiккенмембасп., 1943. – 105 б.

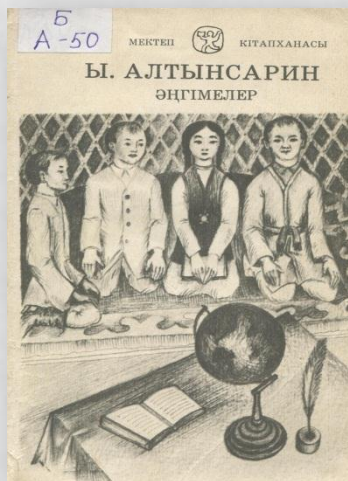
Алтынсарин Ү. Кел, балалар, оқылық! - Алматы:
Қаз. мем. оқу құралдары басп., 1948. – 74 б.

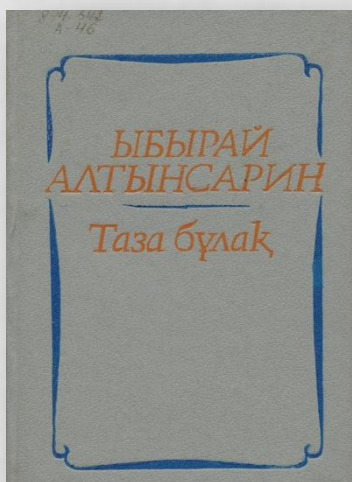
Алтынсарин Ү. Таңдамалы шығармалар /
Құраст. баспаға дайындаған Б.С.Сүлейменов;
Қаз.ССР ҒА Тарих, археология және этнография
ин-ты. - Алматы: Қаз.ССР ҒА басп., 1955. – 415 б.

Алтынсарин Ы. Өлеңдер // Қазақ балалар әдебиетінің хрестоматиясы. - Алматы: Мектеп, 1980. – 84-100 б.

Алтынсарин Ы. Әңгімелер. – Алматы: Мектеп, 1980. - 101 б.
Қазақтың аса көрнекті ағартушы-педагогы Ы.Алтынсариннің бұл жинағы оның мектеп программасына енген әңгімелерінен құрастырылды. Сонымен қатар жинақта ұлы ағартушының педагогикалық ой-пікірлерін баяндайтын кейбір хаттары да берілді.

Алтынсарин Ы. Таза бұлақ: Өлеңдер, әңгімелер, хаттар, очерктер.
– Алматы: Жазушы, 1988. – 320 б.

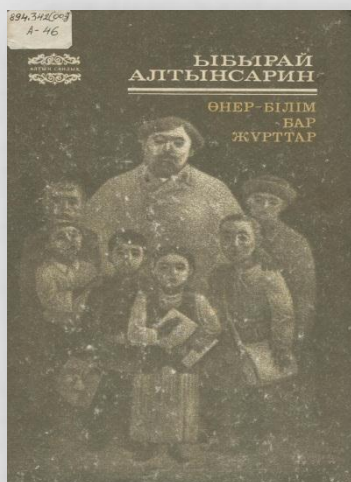
Халқымыздың аса көрнекті ағартушысы, ақыл-ойшысы, қоғам қайраткері Ыбырай Алтынсариннің бұл жинағына әңгіме, өлеңдері, орыс ағартушыларымен жазысқан хаттары, этнографиялық очерктері, оқу-методикалық шығармалары еніп отыр.

Алтынсарин Ы. Мұсылманшылықтың тұтқасы. Шариат-ул-ислам. – Алматы: Қазақстан; ТПО Қаламгер, 1991. – 80 б.

Қазақ халқының дарынды ұлдарының бірі Ыбырай Алтынсариннің адамгершілік тәрбиесін басты нысана ете отырып, ислам дінінің мән-мақсаттарымен таныстырған бұл еңбегі бір ғасыр бойы бірнеше толқын ұрпақтың танымынан тыс қалып, мәдени қазынамыздың қорына қоса алмай келдік.

Заман тынысы, уақыт талабы осыған дейін тарих тереңінде қалған рухани мұраларымыздың қандайына болса да зердемен қарап, ұрпақ игілігіне жарататын мезгілдің жеткенін дәлелдеп отыр. Бұл кітапты Сіздерге осындай олқылықтардың орнын толтырсақ деген ізгі ниетпен ұсынып отырмыз, қадірлі оқырман қауым!

Алтынсарин Ы. Өнер – білім бар жұрттар: Өлеңдер, әңгімелер, очерктер, хаттар мен естеліктер. – Алматы: Жалын, 1991. – 240 б.

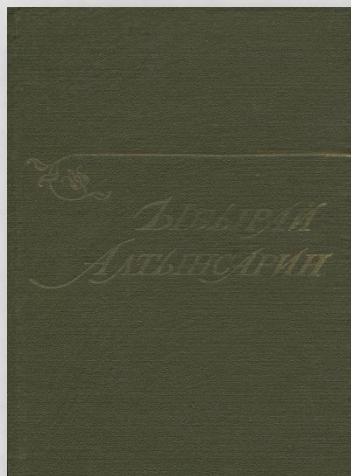
Кітапта XIX ғасырдың екінші жартысында өмір сүрген қазақ халқының ұлы ағартушы-демократы, педагог-жазушысы Ыбырай Алтынсариннің өлеңдері мен әңгімелері, оқу-ағарту мәселелеріне арналған жазбалары және хаттары берілген.

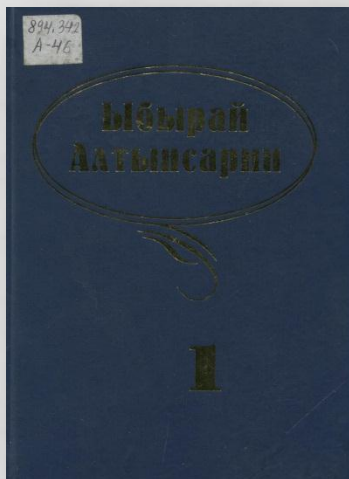
Жинақта сонымен қатар Ы. Алтынсарин жинап, «Қазақ хрестоматиясында» жариялаған ауыз әдебиеті мұраларының кейбір үлгілері, сондай-ақ ағартушы туралы орыс достарының, әріптестерінің естеліктері орын алды.

Алтынсарин Ы. Таңдамалы шығармалары. – Алматы: Ғылым, 1994. – 288 б.

Қазақ халқының ұлы перзенттерінің бірі — Ыбырай Алтынсариннің ұлтымыздың мәдениет тарихында алар орны ерекше. Ол — жазба әдебиетіміздің проза мен поэзия жанрларында айырықша із салған қаламгер ғана емес, сонымен қатар қазақ тілінде жазылған алғашқы оқу құралдары мен әдістемелік еңбектердің де авторы, әрі қазақ ауыз әдебиетінің сындарлы жинаушысы.

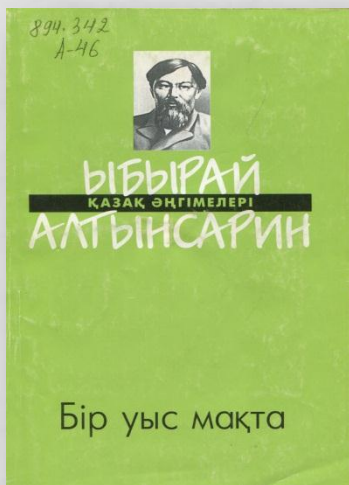
Ұлағатты ғалым шығармаларының бұл жинағына оны педагог-ғалым, ақын әрі жазушы, ел мүддесі үшін күрескен азамат ретінде көрсететін әр жылдарда жазған туындылары мен оқу құралдарына кіргізілген еңбектерінің таңдаулылары іріктеліп беріліп отыр.

Алтынсарин Ы. Екі томдық, шығармалар жинағы. - Алматы: «Қазығұрт» баспасы, 2003. – Т 1. Өлеңдер. Этнографиялық еңбектер. Ғылыми-әдістемелік шығармалар. – 240 б.

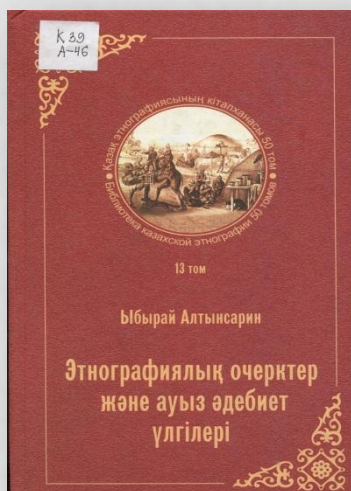
Қазақ мәдениетінің көрнекті қайраткері, ғалым-ұстаз, ақын, әрі аудармашы Ыбырай Алтынсариннің екі томдық шығармалар жинағының бірінші томына оның өлеңдері, әңгімелері, этнографиялық еңбектері мен ғылыми-әдістемелік мұралары енген.

Алтынсарин Ы. Бір уыс мақта. - Астана: Таным, 2003. – 80 б.

Бұл шағын жинаққа, негізінен, ұлы ағартушының балаларға арнап жазылған прозалық шығармалары еніп отыр. Тұңғыш рет 1879 жылы "Қазақ хрестоматиясында" жарық көрген осынау шығармалар әлі күнге дейін тәрбиелік, тағлымдық мәнін жоймағаны анық.

Жинақ ұрпақ тәрбиесімен айналысатын үлкендердің де кәдесіне асатыны сөзсіз.

Алтынсарин Ы. Этнографиялық очерктер және ауыз әдебиет үлгілері. - Астана: Алтын кітап, 2007. - 166 б. - (Қазақ этнографиясының кітапханасы, 13-ші том).

«Қазақ этнографиясы кітапханасының» бұл томына белгілі ғалым Ы. Алтынсариннің қазақ этнографиясына арналған еңбектері мен оның жинақтаған дәстүрлі фольклор үлгілері енді.

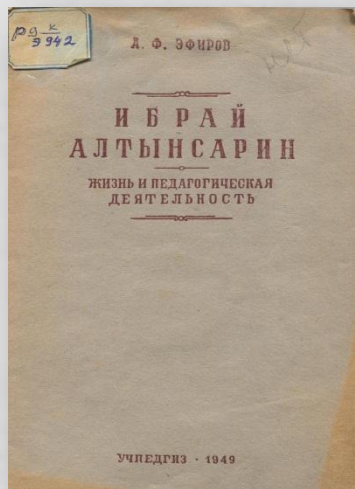
Ғалымның «Очерк обычаев при сватовстве и свадьбе у киргизов», «Очерк обычаев при похоронах и поминках у киргизов», «Об орошаемом земледелии в Тургайской обл.» атты мақалалары және қазақ халқының ауызша шығармашылығы маңызды этнографиялық дерек болып табылады. Ы. Алтынсарин еңбектері негізділігімен және қарастырып отырған мәселені терең түсінуімен ерекшеленіп, қазақ халқының этнографиясымен, этномәдениетімен және фольклорымен айналысатын маман-ғалымдар үшін құнды.

Алтынсарин Ы. Таза бұлақ: Өлеңдер, әңгімелер, очерктер, хаттар. – Алматы: Раритет, 2008. – 208 б. - «Балалар әдебиетінің алтын қоры» сериясы.

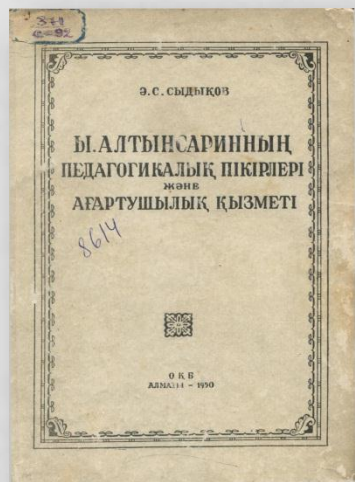
Халқымыздың аса көрнекті ағартушысы, ақыл-ойшысы, қоғам қайраткері Ыбырай Алтынсариннің бұл жинағына өлеңдері мен әңгімелері, этнографиялық очерктері мен хаттары еніп отыр.

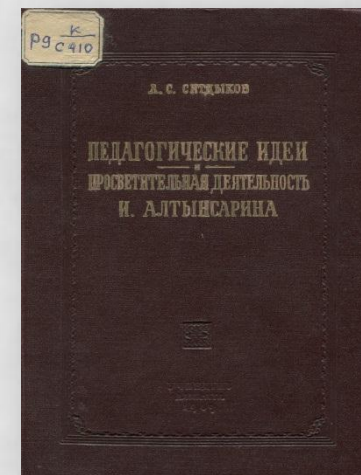
Эфиров А.В. Ибрай Алтынсарин. Жизнь и педагогическая деятельность. – Алма-Ата: Учпедгиз, 1949. – 48 с.

Научно-популярный труд о жизни и педагогической деятельности замечательного казахского педагога И. Алтынсарина составлен старшим научным сотрудником Института Теории и истории педагогики Академии педагогических наук РСФСР, А.Ф. Эфировым. Подготовка книги к печати проведена кабинетом педагогики Института школ Министерства просвещения Казахской ССР.

Сыдықов Ә. И. Алтынсариннің педагогикалық пікірлер және ағартушылық қызметі. – Алматы: ҚазмемОҚБ, 1950. – 188 б.

Сидыков А.С. Педагогические идеи и просветительская деятельность И. Алтынсарина. – Алма-Ата: Учпедгиз, 1949. – 199 с.

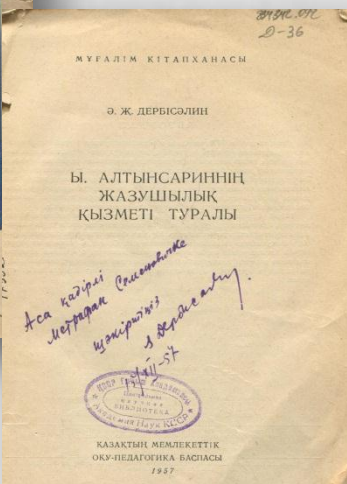
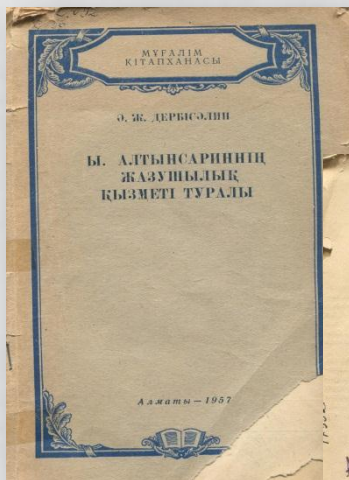

Ыбрай Алтынсарин
(1811–1889)

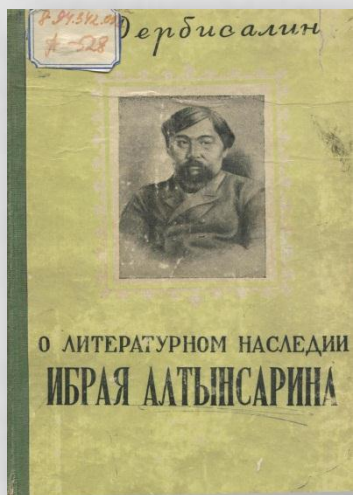

XIX ғасырдың алғашқы жартысында бастап ұлы орыс халқының ақынды қауымының өрлеуіне өзінің елеулі қосылымын берген жазықты. Бұл орыс халқының XIX ғасырда жасаған классикалық мұра әдебиетінің негізін қалады. Ыбрай Алтынсарин бұл орыс әдебиетінің негізін қалады. Оның еңбектерінің бірі «Қазақ тілінің грамматикасы» атты кітабы. Оның еңбектерінің бірі «Қазақ тілінің грамматикасы» атты кітабы. Оның еңбектерінің бірі «Қазақ тілінің грамматикасы» атты кітабы.

Ақынжанов М. Қазақ ағартушыларының қоғамдық-саяси көзқарастарының қалыптасуы: Төрт актылы, сегіз суретті пьеса. – Алматы: Қазақ мем.көркем әдеб.бас-сы, 1955. – 93 б.

Дербісалин Ә.Ж. Ы. Алтынсариннің жазушылық қызметі туралы. – Алматы: Қазмемоқупедбас, 1957. – 116 б.

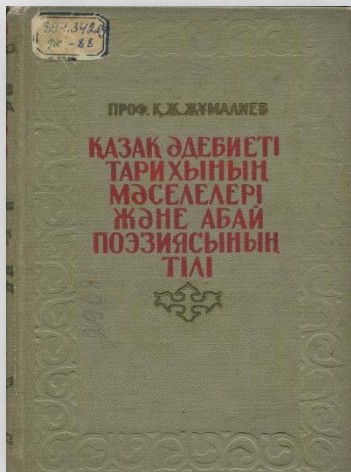
Дербисалин А. О литературном наследии Ибрая Алтынсарина. – Алма-Ата, 1957. – 118 с.

Основной целью настоящего очерка является исследование литературного наследия выдающегося просветителя казахского народа Ибрая Алтынсарина.

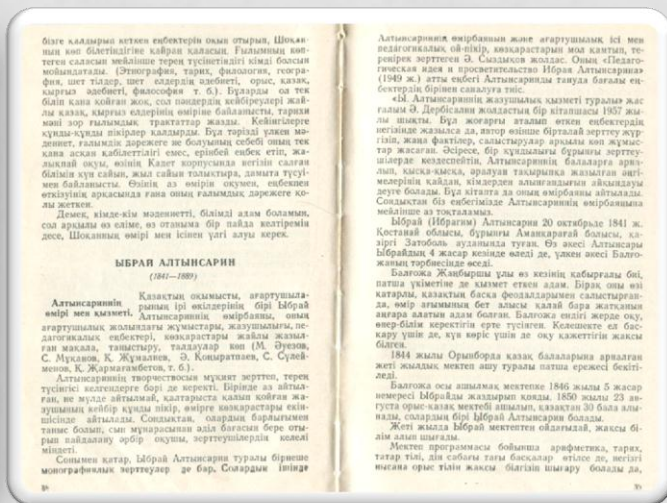
Ибрай Алтынсарин — личность разносторонне одаренная. Шедро обогатив своей деятельностью культуру казахского народа, он оставил в наследие много замечательных трудов. Считая своей главной задачей показать Алтынсарина как писателя, авторы рассматривают в работе только те вопросы, которые имеют прямое отношение к литературному наследию просветителя.

Қайырбеков Ғ. Дала қоңырауы: Ыбырай Алтынсарин өмірінен кітап. – Алматы: Қазмемкөркемәдеббас, 1957. – 180 б.

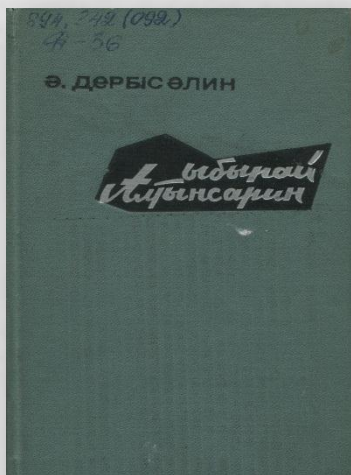
Жұмалиев Қ.Ж. Қазақ әдебиеті тарихының мәселелері және Абай поэзиясының тілі. – Алматы: Қазмемкөркемәдеббас, 1960. – Т.2 – 364 б.

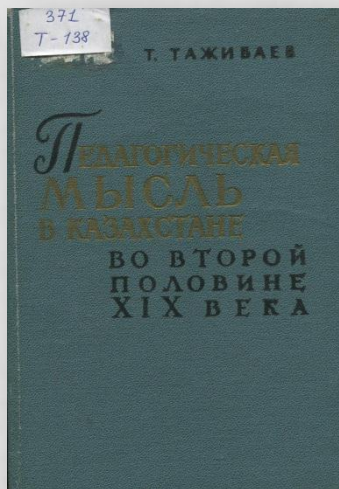

Дербісалин Ә. Ыбырай Алтынсарин. Өмірі мен қызметі туралы. – Алматы: Қазақстан, 1965. – 226 б.

Қазақ халқының XIX ғасырдағы аса көрнекті ағартушысы Ыбырай Алтынсариннің өмірі мен творчествосына арналған бұл еңбек оның сан қырлы таланттың түгел камтуға ұмтылған бірінші үлкен зерттеу боп табылады.

Кітапта ағартушының өмірі мен қоғамдық-әлеуметтік қызметі туралы көптеген соңы деректер келтіріледі, оның көркем әдебиет пен көркем аударма және халық ағарту саласындағы тұңғыш сәтті қадамдары кеңінен баяндалады, қазақтың реалистік бағыттағы жазба әдебиетін қалыптастырудағы еңбегі айрықша атап көрсетіледі, сондай-ақ публицистика саласындағы еңбектері де толық талданады.

2. Общественно-педагогическая деятельность и педагогические идеи И. Алтынсарина

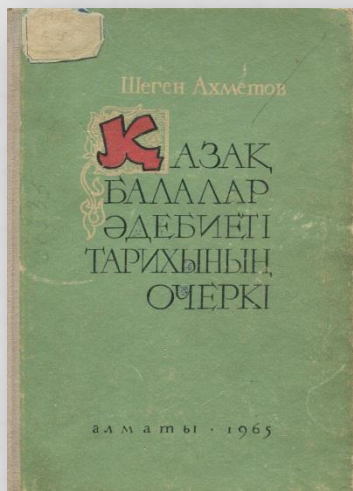
Ибрай (Ибрагим) Алтынсарин — первый крупный казахский педагог-просветитель. Он был идейным выразителем прогрессивного развития экономики и культуры Казахстана, связанного с присоединением Казахстана к России. Он активно выступал за дружбу казахского народа с великим русским народом и являлся пламенным поборником прогрессивной русской культуры.

И. Алтынсарин родился 2 ноября 1841 года в нынешнем Затобольском районе Кустанайской области. До восьми лет он воспитывался у деда — бия Балгожи Жанбурчина, войскового старшины Оренбургской пограничной комиссии, оказавшего большое влияние на воспитание мальчика.

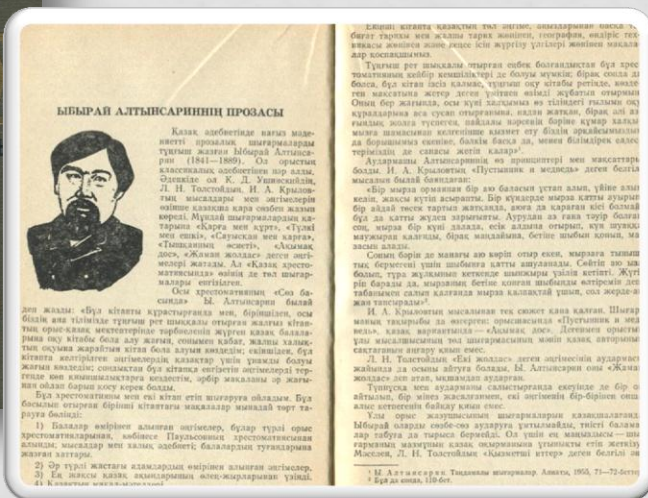
В 1850 году Ибрай был определен в Оренбургскую казахскую школу при Пограничной комиссии. И вскоре он стал одним из лучших ее учеников. Как видно из ведомости по успеваемости воспитанников школы за сентябрь — декабрь 1850 года, поведение Ибрая за все месяцы было оценено баллом 12 (самый высший балл), а способности и прилежание — оценкой «очень хорошо»; по русскому и татарскому языкам он имел хорошую успеваемость². В дальнейшем за все время учебы в школе его успехи постоянно оценивались баллом 12.

В 1852 году, когда второй раз состоялись экзамены в школе, одним из шести учеников (всего было 30), показавших отличные успехи, был И. Алтынсарин. Экзаменационная комиссия нашла, что «для двухлетнего времени, которое находится в школе воспитанники, с поступлением в нее для изучения науки весьма замечательным»³.

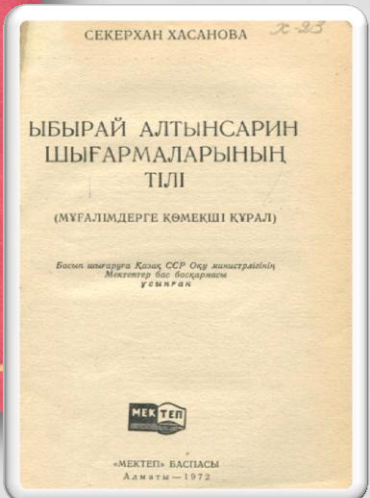
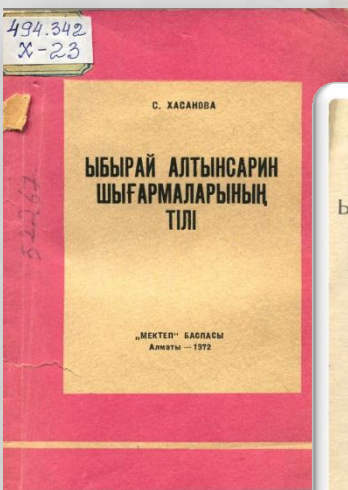
Тажибаяев Т. Педагогическая мысль в Казахстане во второй половине XIX века / Под ред. С.Б.Баишева. — Алма-Ата: Казахстан, 1965. — 164 с.

Ахметов Ш. Қазақ балалар әдебиеті тарихының очеркі / Ред.басқарған С.Мұқанов. - Алматы: Мектеп, 1965. — 327 б.

Жұмалиев Қ. XVIII-XIX ғасырлардағы қазақ әдебиеті: Жоғары оқу орынд. студ. арналған оқулық. - Алматы: Мектеп, 1967. - 436 б.

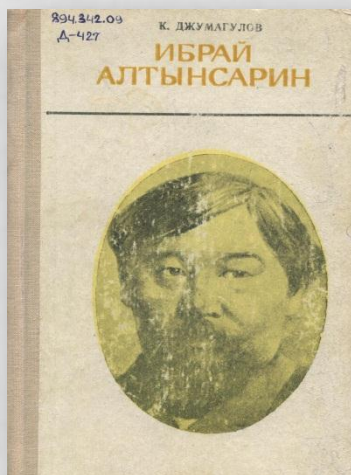
Хасанова С. Ыбырай Алтынсарин шығармаларының тілі: Мұғалімдерге көмекші құрал. - Алматы: Мектеп, 1972. - 132 б.

Уразбеков А. Этические воззрения Ибрая Алтынсарина. – Алма-Ата: Наука, 1974. – 110 с.

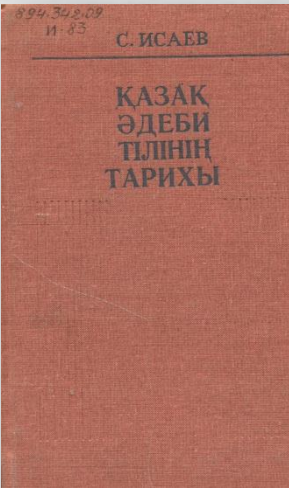
Выдающийся казахский просветитель-демократ второй половины XIX века И. Алтынсарин известен как педагог-просветитель, литератор, общественный деятель и философ. Он выступал против лицемерия и морального уродства имущих слоев казахского общества, высказывал интересные мысли о смысле жизни, о путях нравственного воспитания подрастающего поколения, о патриотизме и т. п.

Работа рассчитана на философов, литературоведов, студентов и педагогов, а также на всех тех, кто интересуется развитием общественной мысли в Казахстане.

Джумагулов К.Т. Ибрай Алтынсарин. Предисл. проф. Х.Х. Махмулова. – Ташкент: Изд. литературы и искусства им. Г. Гуляма, 1975. – 160 с.

Книга посвящена анализу и оценке творческой и общественной деятельности одного из основоположников казахской литературы второй половины XIX века Ибрая Алтынсарина.

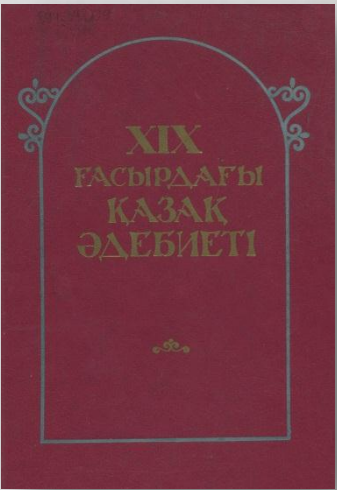

**2. ҚАЗАҚ ӘДЕБИ ТІЛІН ДАМУДАҒЫ
Ы. АЛТЫНСАРИННИҢ РОЛІ**

XIX ғасырдың екінші жартысындағы қазақ әдеби тілінің дамуында Ыбырай Алтынсариннің ролі зор болғаны белгілі. Ыбырай Алтынсарин — осы дәуірдегі қазақ әдеби тілінің ерекше сөзімен дамытып, оны жаңа бөлшек, биік дәрежеге көтерген, жаңа, әдеби тілді жаңа ұлттық сипатқа жеткізуге аталысыз адам. Ыбырай көпшілік ұлттық ұшпай тұрған саладағы өмірмен адалдығы: біріншіден, ол өзінің жауапшылық қызметінен қазақ әдебиетінің тарихында шартты көркем прозалық туларын қалыптастырған және оны жақ жабы әдебиеттің де биік үлгілерін жазған туларын жазушы әрі тамаша жанашыл адам болды, екіншіден, ағартушылық, педагогтік қызметінде әдеби тілді қалыптастырудағы практикалық іс-әрежді жүзеге асырды.

Ыбырайдың педагогтік ағартушылық қызметі мектеп ашу, бала оқыту, ол мектепте тіліміз-тәрбие жұмыстарын ана тілде оқыту, белгілі жұмыс сабақ жүргізу және оны жалпы халықты ағарту жұмысы мен халықтың ой-санасын жаңа атқаруға дайым жақсылық, жақалыққа қарай тарту жолындағы тәрбиелік істерінен тұтып байланысты. Ыбырай Алтынсариннің педагогтік, ағартушылық еңбектерінің қысқасы — оның қазақ тілінде жазған оқулығы (хрестоматиясы) еді. Сондай-ақ ұлы ағартушының өмірінен қатар қазақ тілінде де мектепте оқығандығы, білім бергені оқу ісін оқыту ісін білім ісін, мектеп тілін айналдыру үшін күресті. Оның бұл еңбегі екі жағында қазақ тілін ұлттық әдеби тіл етіп дамытуда ең алғашқы қадамдарының бірі екенін көрсетеді екені.

А. Мәжіліс: «Ол туған халқының шын сүйегін қызықты ұлы ағартушысы, тұңғыш педагогы — Ы. Алтынсарин қазақ арасында, қалай бұқараның ішінде жақ саудат ашу ісінен бастап білім ағарту, білім беруге, білім таратуға, білім көтеруге дейінгі жұмыстарын жүзеге асыру үшін де, тіліміз-тәрбие беру үшін де, ұлт-азасқат жұмыстарын жүргізу үшін де, әдебиет пен өнерді дамыту үшін де, ғылым мен жалпы мәдениетті көтеру үшін де, сондай-ақ халықтың бұқара сан-адамдарының өмірі мен әлеуметтік-қарым-қарымдылық, тұрмысының саясат-саясатқа жүргізу бір-бірінен көрсетіп, көрсетіп, түсінісіп жұмыс істеуі үшін де — тілі, тілі болғандықтан — ана тілі болғандықтан — оның еңбегінің қызықты құрал екенін жақсы бағдарлаған сияқты. Ана тілінің осындай құдіреті үшін үлкен өмірден айналып, байсаздылықпен түбегейлі болсақ, жете түсінген ұлы бабаларымыз — Алтынсарин оны жалпы қазақ жұртының ұлттық тілі етуге барыпша жақсы қолды да, осы мәселемен байланысты негізгі түйіндерді шешуге, көптеген

ЫБЫРАЙ АЛТЫНСАРИН (1841—1889)

Қазақ мәдениеті тарихында өзіндік орны бар жазушының бірі — Ыбырай Алтынсарин. Ол — заманының ірі қоғам қайраткері. Тұңғыш педагог жазушы. Қазақ балалары үшін дүниенің ғылымдар негізін оқытатын тұңғыш қазақ мектебін ашты. Болмыстық бастауыш мектептер мен училищелерді ұйымдастырып, Қазақ еліне қарапайым бұқараның алаң шырғын, өмір алып, көкірегінің оңтуды көзденген қазақ қамқоршысы. Жастарға өмірлік оқудың есігін аяққа ашып, болашағын менгерген өмір-білімнің жалғандық жанымын. Бұқараның қонақтарына оқу жүкесін көтерген. Оның өлімі, туындар қалайды, шешен тілін өнерлеп. Жадалық пен жақсылыққа бастаған ізгі ниетті азамат. Ол өзінің халқы үшін еңбек етуге түзеу жұмысын адал жанды, зор жүректі, шын ниетпен адам. Теріснен толыға, жүрек тебіреніп жазу шерткен кемелге ақын. Қазақтың реалистік жаңа әдебиетін негіздеудің бірі. Жан-жақты білімі бар талғаты зерттеуші — ғалым.

Ыбырай Алтынсарин қазақ қоғамының тым мешеу кезінде, қазақ аулының үстіне төнген қара түнектің иінін көтерілмей тұрған кезде өмір сүрді.

Ең үстемдерінің халықты езіп-жаншудына патша өкіметінің қанауы қосылған, қайғысы арта түсті. Патшаның қарулы күшіне сүйенген жергілікті әкімдер мен феодалдар халық қанын сүйсіңейтін сорап, бұрағын босатып, айнасын құрғып жатқан кез болды. Осындай қайғысы мен кісіреті мол кезеңде өмірге көлден азаматтың мақсаты мен міндеті қандай? Ол міндетті түрде, халықпен көлден сөйлейтін тигізуге талаптанбаған адам қандай адам? Міне, осындай заманы ұсынған талаптардан тартыпай күрес майданына аттанып, өмір тауқыметін тартқан халық ұлының бірі — Ыбырай Алтынсарин еді. Ақынның осындай бір ауыз кезеңде өмір сүріп, жасымай, талмай өсіп үшін еңбек еткені көлден үшін қымбат, ең арақты қасиет.

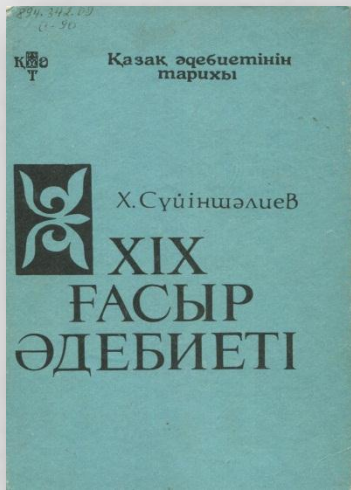
«Ірі ағартушы, озық саналы азамат қайраткері, өнерлі ақынның арғында қалдырған білім, қадірлі жылды қарай отырып, алдына бақсақ — дейді М. О. Әуезов — өмірге құл-уақып алғысы тоды олар көзді. Сонда, кө өмірдің, еңбегінің барлық қисымыз қызы шалағайлықтағының бөліп өзімізмен, жасымыз»

Исаев С. Қазақ әдеби тілінің тарихы. – Алматы: Мектеп, 1989. – 192 б.

Бұл еңбекте қазақ әдеби тілінің қалыптасу дәуірлері мен оның даму арналары жүйелі ғылыми материалдар негізінде баяндалады. Қазақ әдеби тілін қалыптастырудағы көне түркі ескерткіштерінің ролі айқындалып, әр түрлі жазба мұралардың, әр түрлі кезеңде өмір сүрген жыраулық поэзия өкілдерінің тілі талданып, Абай, Ыбырай бастаған ағартушы ақындардың әдеби тілімізді жаңа бағытта дамытуға жасаған ықпалы сөз болады. Сонымен бірге қазақ әдеби тілінің советтік дәуірдегі гүлденуі, оның қолданылуы, қызметінің жан-жақты кеңеюі тілдік фактіге негізделген бай материалдар арқылы ашып көрсетіледі.

Сүйіншәлиев Х. XIX ғасырдағы қазақ әдебиеті. - Алматы: Мектеп, 1986. – 240 б.

Сүйіншәлиев Х. XIX ғасыр әдебиеті. Жоғары оқу орындары филология факультеттері студенттеріне арналған оқулық. – Алматы: Ана-тілі, 1992. – 360 б.

XIX ғасыр әдебиетіне арналған бұл оқулықта есімдері ел аузында жазулы хаттай сақталған әдебиетіміздің бір топ алыптарының шығармашылық мұраларының қалыптасып, даму жолдары, өзіндік ерекшеліктері қарастырылады. Атап айтқанда, Дулат, Махамбет, Шернияз, Шөже, т. б. ақындық өнер саңлақтарынан басталып, соңы Шоқан, Ыбырай, Абаймен бітетін тұтас бір ғасыр әдебиетінің болмыс-бітімі, көркемдік бейнелеудегі қайталанбас өзгешеліктері сөз болады.

Р. СЫЗДЫҚОВА

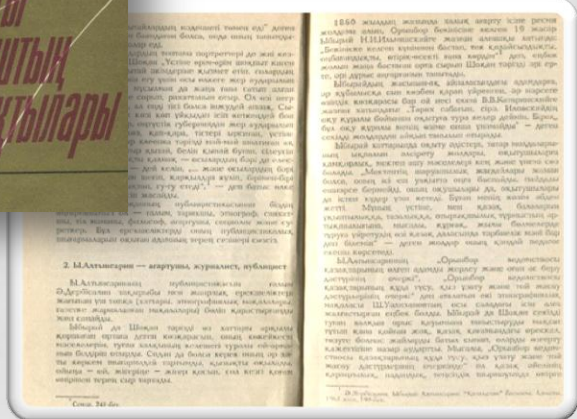
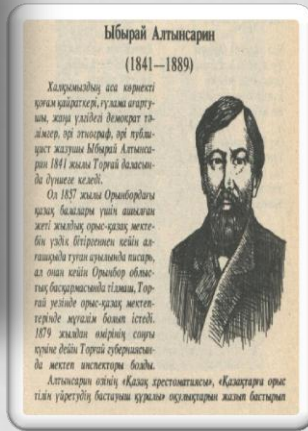
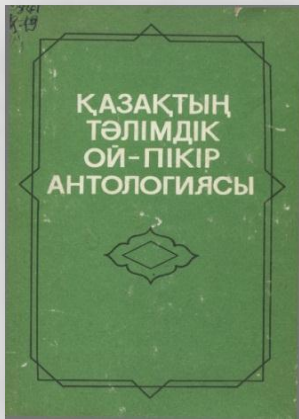
**ҚАЗАҚ
ӘДЕБИ
ТІЛІНІҢ
ТАРИХЫ**

Бұл кітаптың авторы Р. Сыздықова қазақ тілінің тарихы мен грамматикасына қатысты мәселелерді жан-жақты зерттеген. Оның еңбектері қазақ тілінің тарихы мен грамматикасына қатысты мәселелерді жан-жақты зерттеген. Оның еңбектері қазақ тілінің тарихы мен грамматикасына қатысты мәселелерді жан-жақты зерттеген.

Сыздықова Р. Қазақ әдеби тілінің тарихы (XV-XIX ғасырлар). – Алматы: Ана тілі, 1993. – 320 б.

Оқулық өңделіп, толықтырылып, екінші рет ұсынылып отыр. Онда қазақ әдеби тілінің XV—XIX ғасырлардағы тарихы белгілі бір бағдарламамен жүйелі түрде баяндалады. Қазақтың әдеби тілін танытатын үлгілер мен олардың тілдік-көркемдік белгілері сипатталады.

Сан ғасырлық тарихы бар, миллиондаған адамдарға қызмет етіп отырған, мемлекеттік тіл статусына ие болған қазақ тілі сияқты ірі тілдің бірнеше ғасырлық тарихын тану үшін бұл кітап тек студенттер қауымы ғана емес, өз ана тілін қадірлейтін әр адам үшін пайдалы еңбек.

Қазақтың тәлімдік ой-пікір антологиясы: Бірінші том (VI ғасырдан XX ғасырдың басына дейінгі кезең / Ред. алқасы Шаяхметов Ш.Ш. т. б. Құраст. Қ. Жарықбаев, С. Қалиев. – Алматы: Рауан, 1994. – 320 б.

Кітапта қазақ халқының көне заманнан бастап XX ғасырдың басына дейінгі кезеңдегі тәлімдік ой-пікір нұсқалары ұсынылып отыр. Онда аса көрнекті ғұлама ғалымдардың, ақын-жыраулардың, шешендер мен билердің жас ұрпаққа тәлім-тәрбие, білім беру хақындағы әр түрлі көзқарастары баяндалады. Қазақ елінің тәлімдік мұрасын сөз ететін өзге халық өкілдерінің жекелеген шығармалары да антологиядан орын алған.

Аллабергерен Қ.М., Нұсқабайұлы Ж. Алты алаштың ардақтылары. - Алматы: Рауан, 1994. – 112 б.

Белгілі журналист, жазушы, көп жылдардан бері қазақ журналистикасының тарихын зерттеп жүрген педагог Жарылқасын Нұсқабайұлы мен журналист, тарих ғылымының кандидаты Қырықбай Мазанұлы Аллабергереннің, бұл зерттеу еңбектерінде XIX ғасырдың екінші жартысы мен XX ғасырдың бас кезінде өмір сүріп, қазақ демократиялық публицистикасының, іргетасын қалаған Ш.Уалиханов. Ы.Алтынсарин, А.Құнанбаевтардың игі дәстүрлерін одан әрі жалғастырған М.Ж.Көпеев, Ә.Бөкейханов, С.Торайғыров, Т.Рысқұлов, С.Қожанов сияқты алты алаштың ардақтылары атанған бір топ зиялы қаламгерлердің түрлі басылым беттерінде сөз өнерін қару орнына жұмсап, патшалық Ресейдің және одан кейінгі „Қызыл империяның“ отарлау саясатына қарсы қалай күрескендері тілге тиек болады.

Антология педагогической мысли Казахстана / Сост. К.Б. Жарыкбаев, С.К. Калиев. – Алматы: Рауан, 1995. – 512 с.

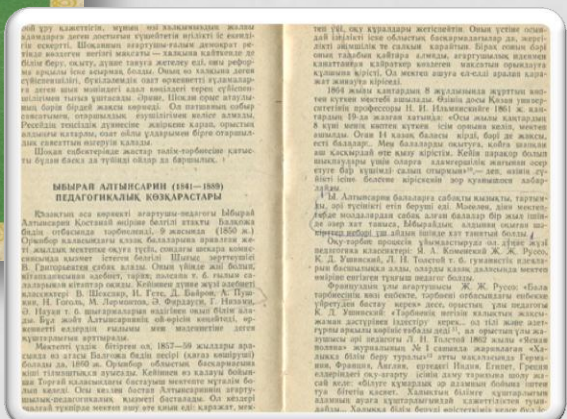
В книге представлены памятники педагогической мысли казахского народа с древнейших времен до наших дней. Показано своеобразие этнопедагогике, раскрываются взгляды виднейших ученых, писателей, деятелей просвещения на воспитание и образование.

Для специалистов в области педагогики, работников народного образования.

Жарыкбаев Қ, Қалиев С. Қазақ тәлім-тәрбиесі: (Оқу құралы). – Алматы: Санат, 1995. – 352 б.

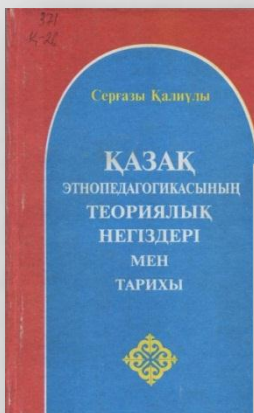
Сан ғасырлар бойы болашақ ұрпақты имандылық, адалдық, шыншылдық, қарапайымдылық, кішіпейілділік сияқты асыл қасиеттерге тәрбиелеудің қалыптасқан халықтық мектебі бар. Ол қай мектеп, жолы қайсы, сыры неде? Көне заманнан осы кезге дейін қазақ топырағында өмір сүрген ойшылдардың еңбектеріне сүйене отырып, авторлар осылар жөнінде пікірлер, толымды тұжырымдар жасайды. Сөйтіп қазақтың ұлттық тәлім-тәрбиесі туралы ой қозғап, тәбірене әңгімелейді.

Сәтбаева Ш.Қ. Уақыт шуағы. – Алматы: Ғылым, 2000. – 656 б.

Белгілі әдебиеттанушы ғалым Шәмшиябану Қанышқызы Сәтбаеваның бұл кітабына әр жылдарда баспасөз бетінде жарық көрген әдебиет тарихы мен теориясының келелі мәселелерін қарастырған мақалалары мен зерттеулері енді. Жинақта әлем халықтарының рухани байланысының, сабақтастығының алтын арқауы болып табылатын әдебиеттің сан қырлы өзекті жайлары да ғылыми зерделенген.

Сөзге ұрыс шайымының үзінділерін қалыптастырған тұлғаның бірі Шәмшиябану Қанышқызы Сәтбаева. Оның ғылыми еңбектері әдебиеттану мен теориясының келелі мәселелерін қарастырған мақалалары мен зерттеулері енді. Жинақта әлем халықтарының рухани байланысының, сабақтастығының алтын арқауы болып табылатын әдебиеттің сан қырлы өзекті жайлары да ғылыми зерделенген.

Әдебиеттану мен теориясының келелі мәселелерін қарастырған мақалалары мен зерттеулері енді. Жинақта әлем халықтарының рухани байланысының, сабақтастығының алтын арқауы болып табылатын әдебиеттің сан қырлы өзекті жайлары да ғылыми зерделенген.

Қалиұлы С. Қазақ этнопедагогикасының теориялық негіздері мен тарихы. – Алматы: Білім, 2003. – 280 б.

Болашақ ұрпақты имандылық, қарапайымдылық, әдептілік, кішіпейілділік сияқты ұлттық асыл қасиеттерге тәрбиелеудің сан ғасырлар бойы қалыптасқан халықтық дәстүрі бар. Автор көне заманнан бергі көрнекті ойшылдардың еңбектеріне сүйене отырып, тәлім-тәрбиенің ұлттық сипаты, қазақ этнопедагогикасының туып, қалыптасу тарихы жайында әңгімелейді.

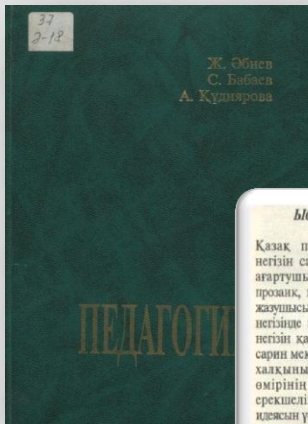

Мәдібай Қ.Қ. XIX ғасырдағы қазақ әдебиеті. Оқу құралы. – Алматы: Қазақ университеті, 2004. – 2-кітап. – 270 б.

"XIX ғасырдағы қазақ әдебиеті" оқу құралының 2-кітабында Махамбет Өтемісұлы, Ыбырай Алтынсарин, Абай Құнанбаевтың шығармашылық мұрасының қазақ әдебиеті тарихындағы бағалану, танылу, басылым жөндері, қазақ әдебиеттану ғылымының ауқымды зерттеу арналарына айналып отырған махамбеттану, ыбырайтану, абайтану ілімінің тарихы, көкейтесті проблемалары қарастырылды.

XIX ғасырдағы жаңа жазба әдебиеттің даму бағыттары, туып, қалыптасу негіздері баяндалды.

Оқу құралы университеттің филология, журналистика факультетінің бакалаврлық оқу сатысының студенттеріне, магистранттарға, әдебиетші мамандарға арналған.

Әбиев Ж.Ә., Бабаев С.Б., Құдиярова А.М. Педагогика: Оқу құралы / Жалпы редакциясын басқарған Құдиярова А.М. – Алматы: Дарын, 2004. – 448 бет.

Оқу құралы бүгінгі күннің талабына сай педагогикалық оқу орындары студенттеріне тәрбиенің гуманистік дәстүр ерекшеліктерін ескере отырып, педагогика ғылымдарының теориялық негіздерімен қаруландыру, тәрбие мен оқыту процесін нәтижелі ұйымдастыруға қажетті педагогикалық білім, білік және дағды жүйесін қалыптастыруға арналады.

Тақырыптар оқу стандартына сай орналастырылып, қазақ ағартушыларының педагогика ғылымдары саласындағы пікірлерімен толықтырылды.

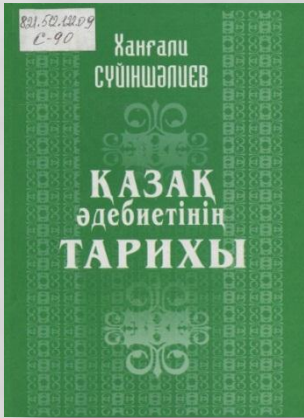
Сүйіншәлиев Х. Қазақ әдебиетінің тарихы. Оқулық. – Алматы; Санат, 2006. - 904 б.

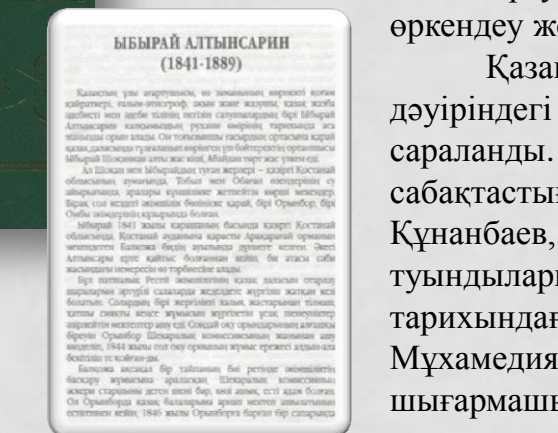
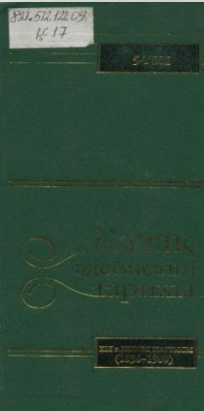
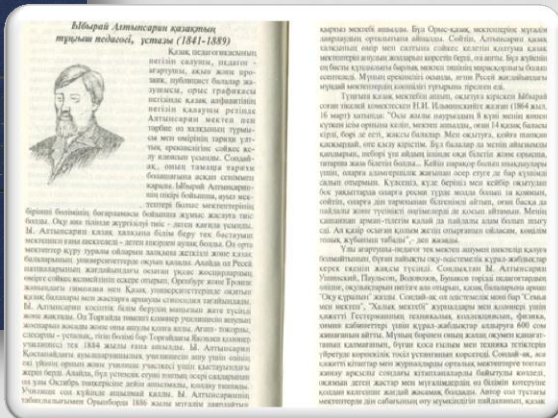
Көрнекті ғалым, ұлағатты ұстаз, филология ғылымының докторы, профессор Ханғали Сүйіншәлиев қазақ әдебиеті тарихын көп жылдар бойы іздене зерттеп келеді. Ол елуден астам кітап шығарып, төрт жүзге тарта ғылыми мақала жариялады. Бұл жолда әкімшіл-әміршіл жүйенің зардабын да тартты, кезінде кереғар пікірлерге қарсы күресе жүріп, қазақ әдебиеттану ғылымының керегесін кеңейтті, әдебиет тарихын жаңа биік сатыға көтерді. Қазақ әдебиетінің VIII ғасырдан XX ғасырға дейінгі тарихын жазып, ғылымға жаңа жол салды, сөйтіп әдебиетіміздің ежелгі дәуірін жеке пән ретінде негіздеді. Бұл кітапта туған әдебиетіміздің осы он екі ғасырлық тарихы қазіргі заман талабына сәйкес жан-жақты баяндалған.

Ш.Уәлиханов атындағы жүлдені алған кітап.

Он ғасыр жырлайды. – Алматы, 2006. – 408б.

Халқымыздың өз алдына егемендік алғаны елімізге құт-береке әкелді. Ата-бабаларымыздың ғасырлар бойғы арман-мұраты жүзеге асты. Ұлттың негізін құрайтын тіл, дін, дәстүр, тарихи жадымызды жоюды, жерімізді алуды мақсат тұтқан отаршыл империя ойран болып келмеске кетті. Енді азаттықпен бірге тіл, мәдениет, әсіресе, отар кезінде ең көп зардап шегіп қудаланған имандылығымыз қайта оралуда.

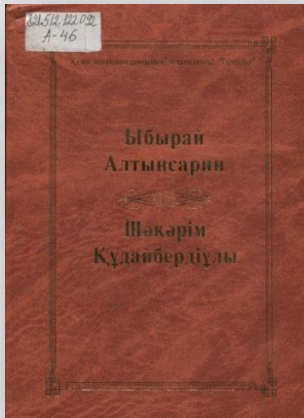
Әбиев Ж. Педагогика тарихы: Оқу құралы. – Алматы: Дарын, 2006. – 480 б.

Бұл оқу құралы педагогика тарихының сан ғасырлық тағылымы мен тәлімін, Сақ заманынан қазіргі кезеңге дейінгі тарихи дамуын қамтиды. Демек, еңбектің ең басты ерекшелігі, адамзат қоғамы дамуының алғашқы күнінен бастап, оқу, тәрбие, білім берудің теориялық және ғылыми тұрғыда қалыптасуы мен жетілуін, оқиғалар мен нақты педагогикалық дүние танымдық жағдайларды қайта қарастырып, оны тарихи деңгейде бағалап, сәлт-дәстүр, тұрмыс, мәдениет, оқу-ағарту мәселелеріне мол мән бере отырып тұжырымдалды. Ең маңыздысы, қазақ жерінде ашылған тұңғыш мектептер беріле отырып, ол қазақ ағартушыларының және XX ғасырдың соңғы ширегіндегі жаңашыл педагогтардың педагогикаға енгізген жаңалықтарымен толықтырылды.

Қазақ әдебиетінің тарихы. Он томдық. – Алматы: ҚАЗАҚПАРАТ, 2006. – 5-том. – 555 б.

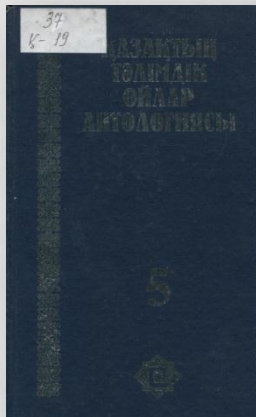
"Қазақ әдебиеті тарихының" бұл томында XIX ғасырдың екінші жартысындағы әдеби процестерге талдау жасалды. Кітапқа халық әдебиеті мен жыраулар поэзиясының сол кезеңдегі сипаты және жаңа әдебиеттің өркендеу жолына ұласу заңдылықтары қарастырылады.

Қазақ әдебиетінің ең бір құнарлы, идеялық-көркемдік шарықтау дәуіріндегі жаңғыру заңдылықтары алғаш рет тарихи шындық тұрғысынан сараланды. Көркем әдебиет пен қоғамдық-әлеуметке құбылыстардың сабақтастығы ғылыми дәйектермен негізделді. Шоқан Уәлиханов, Абай Құнанбаев, Ыбырай Алтынсариннің бастап, бірқатар көрнекті тұлғалардың туындылары арнайы талданды. Тәуелсіздік алғанға дейін әдебиет тарихындағы орны жете сараланбай келген Шәңгерей Бөкеев, Ақмолла Мұхамедиярұлы, Шәді Жәңгірұлы сынды бірнеше ірі ақындардың шығармашылығына назар аударылды.

Ыбырай Алтынсарин. Шәкәрім Құдайбердіұлы / Бас ред. Б.Аяған. – Алматы: "Қазақ энциклопедиясының" Бас редакциясы, 2007. – 632 б.

"Тұлғалар" топтамасы бойынша баспадан шығарылып отырған "Ыбырай Алтынсарин. Шәкәрім Құдайбердіұлы" кітабы қазақтың ұлы ұстазы мен ойшыл-ақынының өмірі мен шығармашылық жолдарына жаңаша көзқараспен талдау жасайтын зерттеу мақалалардан құрастырылған. Оқырман қауым ұлы бабаларымыздың төл шығармаларымен, хат-есептерімен, естеліктерімен танысады.

Қазақтың тәлімдік ойлар антологиясы / Құраст.: С. Қалиев, К. Аюбай – Алматы, 2008. – Т.5 Қазақстанның Ресейге бағыну кезіндегі тәлімдік ойлар және оқу-ағарту ісінің жайы. – 448 б.

Он томдық Антология қазақ тәлім тарихының 30 ғасырын қамтиды. Ондағы материалдар гуманитарлық пәндер бойынша жоғары оқу орындары оқулықтарына қосымша дереккөз ретінде ұсынылады. 5-том Қазақстанның Ресейге бағыну кезіндегі тәлімдік ойларға арналған.

Қазақ энциклопедиясының Бас редакциясы
Алматы, 2007 ж. 632 б.
ISBN 978-9965-00-000-0

АЛТЫН ҒАСЫРДЫҢ АҚ ТАҢЫ

ЖУНАЙЕВ ЫСМАГУЛОВ

Бұл кітаптың маңызы зор. Оның арқылы біз білеміз, неге біздің жазушыларымыз осындай ерекшелікпен жазды. Олардың өлеңдері, драмалары, повестері, романдары біздің өмірімізді қалай өзгерткенін білуге мүмкіндік береді. Біздің ақын-жазушыларымыз біздің өмірімізді қалай өзгерткенін білуге мүмкіндік береді. Біздің ақын-жазушыларымыз біздің өмірімізді қалай өзгерткенін білуге мүмкіндік береді.

Алтын Ғасырдың Ақ Таңы — бұл жеміс, дәмді және өмірлік, кәсіптік реалитет және қайғылы өмірдің өзіне қараған. Алтын Ғасырдың Ақ Таңы — бұл жеміс, дәмді және өмірлік, кәсіптік реалитет және қайғылы өмірдің өзіне қараған.

ЫСМАГУЛОВТЫҢ АТЫСЫНА

Қазіргі уақытта біздің өміріміз өте қиын. Біздің өміріміз өте қиын. Біздің өміріміз өте қиын. Біздің өміріміз өте қиын.

Ысмағұлов Ж. Алтын ғасырдың ақ таңы. — Алматы: «Арыс» баспасы, 2009. — 504 б.

Жиһнаққа енгізілген шығармалар - қазіргі әдебиетіміздің проблемалары туралы автордың әр жылдары жазылып, әр басылымдарда жарияланған еңбектері. Оларда көркемсөз өнеріміздің алтын ғасыры аталған кезеңнің бастау бұлақтары мен толысқан дәуірдегі елеулі тұлғалары мен туындылары туралы автордың ой талғамдары бейнеленген. Қазақстан Республикасы Мемлекеттік сыйлығының лауреаты, көрнекті ғалым Жұмағұловтың бұл кітабы студенттерге, ғалымдарға, сондай-ақ әдебиет сүйер қалың қауымға арналған.

Қазақ көркем сөзінің шеберлері: Анықтамалық / Ред.алқа: С.А. Қасқабасов, С.С. Қирабаев (жалпы ред.басқ.), Ш.Р. Елеуенов; Құраст.: Ж.Сәрсенбаева, Б.Қ.Мұқатай; Жауап.шығарушы: Г.Ж.Орда. - Қарағанды, 2010. — 512 б.

Бұл кітапта қазақ әдебиетінің белгілі өкілдерінің өмірі мен шығармашылығы жайлы мәліметтер қамтылып отыр. Еңбектің негізгі ерекшелігі — классик жырау Бұқар жырау Қалқаманұлынан бастап, қазіргі тәуелсіздік дәуіріне дейінгі аралықтағы ақын-жазушылардың шағын шығармашылық өмірбаянын талдап көрсетуі.

Қазақтың көркем әдебиетін жаңа қырынан байытып, оның өсіп-өркендеуіне мол үлес қосқан сөз зергерлерінің өмірі мен шығармашылығы туралы жазылған еңбек орта және жоғары оқу орындарында қазақ әдебиеті пәні бойынша дәрістер, арнаулы курстар мен семинарлар жүргізгенде жетекшілік қызмет атқарады.

ҚАЗАҚ КӨРКЕМ СӨЗІНІҢ ШЕБЕРЛЕРІ

Алтын Ғасырдың Ақ Таңы

Бұл кітаптың маңызы зор. Оның арқылы біз білеміз, неге біздің жазушыларымыз осындай ерекшелікпен жазды. Олардың өлеңдері, драмалары, повестері, романдары біздің өмірімізді қалай өзгерткенін білуге мүмкіндік береді. Біздің ақын-жазушыларымыз біздің өмірімізді қалай өзгерткенін білуге мүмкіндік береді.

Алтын Ғасырдың Ақ Таңы — бұл жеміс, дәмді және өмірлік, кәсіптік реалитет және қайғылы өмірдің өзіне қараған. Алтын Ғасырдың Ақ Таңы — бұл жеміс, дәмді және өмірлік, кәсіптік реалитет және қайғылы өмірдің өзіне қараған.

ЫСМАГУЛОВТЫҢ АТЫСЫНА

Қазіргі уақытта біздің өміріміз өте қиын. Біздің өміріміз өте қиын. Біздің өміріміз өте қиын. Біздің өміріміз өте қиын.

Қызығарлық деректер және Әлші Әлшіевтің өмірі туралы білетіндері.

Бұл кітаптың маңызы зор. Оның арқылы біз білеміз, неге біздің жазушыларымыз осындай ерекшелікпен жазды. Олардың өлеңдері, драмалары, повестері, романдары біздің өмірімізді қалай өзгерткенін білуге мүмкіндік береді. Біздің ақын-жазушыларымыз біздің өмірімізді қалай өзгерткенін білуге мүмкіндік береді.

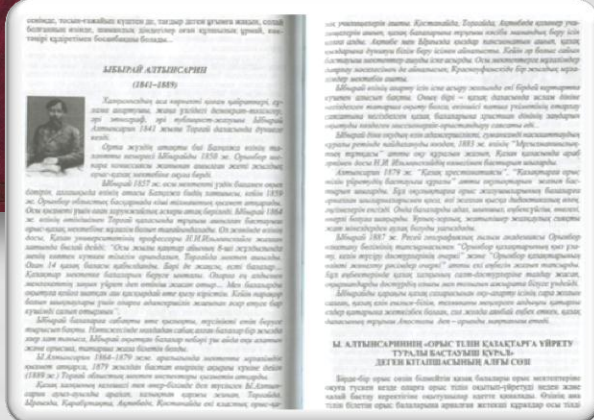
Алтын Ғасырдың Ақ Таңы — бұл жеміс, дәмді және өмірлік, кәсіптік реалитет және қайғылы өмірдің өзіне қараған. Алтын Ғасырдың Ақ Таңы — бұл жеміс, дәмді және өмірлік, кәсіптік реалитет және қайғылы өмірдің өзіне қараған.

ЫСМАГУЛОВТЫҢ АТЫСЫНА

Қазіргі уақытта біздің өміріміз өте қиын. Біздің өміріміз өте қиын. Біздің өміріміз өте қиын. Біздің өміріміз өте қиын.

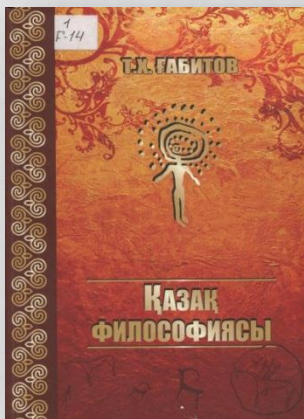
Қазақ көркем сөзінің шеберлері: Анықтамалық / Ред.алқа: С.А. Қасқабасов, С.С. Қирабаев (жалпы ред.басқ.), Ш.Р. Елеуенов; Құраст.: Ж.Сәрсенбаева, Б.Қ.Мұқатай; Жауап.шығарушы: Г.Ж.Орда. - Қарағанды, 2010. — 512 б.

Қызығарлық деректер және Әлші Әлшіевтің өмірі туралы білетіндері. Бұл кітаптың маңызы зор. Оның арқылы біз білеміз, неге біздің жазушыларымыз осындай ерекшелікпен жазды.

Әлемдік педагогикалық ой-сана: 10 томдық. /
Ред.алқа: Ж.Қ. Түймебаев (бас ред.); Құраст.: С.Қ. Қалиев (жетек.), К.Қ. Аюбай; Ауд.: К.Қ. Аюбай, Г.С. Қалиева; ҚР Мәдениет және ақпарат министрлігі, ҚР БҒМ Ы.Алтынсарин атынд. ұлттық білім беру акад. - Алматы: Таймас, 2010. - Т.10. XV-XX ғғ. қазақ ойшыл оқымыстыларының тәлім-тәрбие туралы ой-пікірлері. – 400 б.

Әлемдік педагогикалық ой-сана көп томдығының 10-томына XV-XX ғғ. аралығында өмір сүрген ұлы ағартушы-ойшылдардың педагогика ғылымдарының алтын қорына қосылған іргелі шығармаларының ішінен тәлім-тәрбие мәселелеріне арналып жазылған ой-пікірлері сұрыпталып алынды.

Ғабитов Т.Х. Қазақ философиясы. - Алматы: Раритет, 2011. - 280 б.
 Кітап ежелгі түркі әлемінде қалыптасқан дүниетанымдық үлгілерден бастап қазіргі кезеңдегі кәсіби философиялық деңгейге дейінгі аралықты қамтиды. Негізгі мақсат — қазақ философиясының көп ғасырлық тарихында орын алған дүниетанымдық әмбебаптарға қатысты ғылыми түсініктердің көкжиегін кеңейту, оқушы қауымды мемлекеттік тілде философиялық сұхбатқа шақыру, шығармашылыққа баулу болып табылады. Зерттеу барысында қазақтың философиялық ойының тарихта сан қырлы сипатта көріну формалары сараптаудан өткізілген.

824.512.122
Д-8.2

МУХТАР
ӘУЕЗОВ

Көзге көрінетін, бірақ ешкімге айтпегеніңді білмейсің. Жандықтарыңды өзіңмен бірге алып барып қалып, өзіңнен айырылып қалмайсың. Бірақ өзіңді алып барып қалмайсың. Өзіңді алып барып қалмайсың.

**МЫҢАР АЛТЫСАРИН –
ҚАЗАҚ МӘДЕНІТІНІҢ ЖОЗ ҚЫРАТКЕРІ**

Қазіргі ССР Ұрпақтарының өскен жасының өскен аясы, өскен жасы, өскен жасын ұстап алатын өскен жасын. Өскен жасын ұстап алатын өскен жасын. Өскен жасын ұстап алатын өскен жасын.

Бір уақыттың өскен жасын ұстап алатын өскен жасын. Бір уақыттың өскен жасын ұстап алатын өскен жасын. Бір уақыттың өскен жасын ұстап алатын өскен жасын.

Өскен жасын ұстап алатын өскен жасын. Өскен жасын ұстап алатын өскен жасын. Өскен жасын ұстап алатын өскен жасын.

Өскен жасын ұстап алатын өскен жасын. Өскен жасын ұстап алатын өскен жасын. Өскен жасын ұстап алатын өскен жасын.

Өскен жасын ұстап алатын өскен жасын. Өскен жасын ұстап алатын өскен жасын. Өскен жасын ұстап алатын өскен жасын.

Өскен жасын ұстап алатын өскен жасын. Өскен жасын ұстап алатын өскен жасын. Өскен жасын ұстап алатын өскен жасын.

Өскен жасын ұстап алатын өскен жасын. Өскен жасын ұстап алатын өскен жасын. Өскен жасын ұстап алатын өскен жасын.

Әуезов М. Шығармаларының толық жинағы: 50 томдық / Ред.алқа: М. Құл-Мұхаммед А.Сәрінжіпов,Т.Әкім; ҚР БҒМ М.О.Әуезов атынд. Әдебиет және өнер ин-ты. - Алматы: Дәуір, 2014. - Т.29. Мақалалар, зерттеулер, әдеби сценарий, әңгімелер, пьеса. 1947-1950. – 432 б.

Мұхтар Омарханұлы Әуезов шығармаларының елу томдық академиялық толық басылымының 29-томына "Стойкое племя" пьесасы, "Асыл нәсілдер" әңгімесінің екінші нұсқасы, "Степной батыр" әдеби сценарийі, "Манас" – киргизская народная героическая поэма", "Әбділда Тәжібаев" сынды мақалалары мен зерттеулері енді.

824.512.122
Д-8.2

МУХТАР
ӘУЕЗОВ

Историческое значение деятельности Владимира

В истории общественной и культурной жизни казахского народа Мухаммед Великолепный занимает особое место. Он является одним из крупнейших деятелей казахского народа.

3. НАРОДНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ ВО ВТОРОЙ ПОЛОВИНЕ XIX ВЕКА

ПРОСВЕТИТЕЛЬСКИЕ ИНИЦИАТИВЫ

Развитие народного образования во второй половине XIX века в Казахстане и в России шло в ногу. В Казахстане началось строительство школ, развивалась сеть учебных заведений.

Второй половиной XIX века в Казахстане началось развитие народного образования. В это время были построены школы, развивалась сеть учебных заведений.

Второй половиной XIX века в Казахстане началось развитие народного образования. В это время были построены школы, развивалась сеть учебных заведений.

Второй половиной XIX века в Казахстане началось развитие народного образования. В это время были построены школы, развивалась сеть учебных заведений.

Второй половиной XIX века в Казахстане началось развитие народного образования. В это время были построены школы, развивалась сеть учебных заведений.

Әуезов М. Шығармаларының елу томдық толық жинағы. – Алматы: "Дәуір", "Жібек жолы", 2014. – 41-том: Мақалалар, зерттеулер. 1952-1961. – 288 б.

Мұхтар Омарханұлы Әуезов шығармаларының елу томдық академиялық толық басылымының 41-томына "Литературная жизнь Советского Союза", "Слушая гомеров нашего времени", "Өрлеу егіз — қатар болсын", "Тың ойлары", "Туысымыз, досымыз біздің", "Доброе начало" мақалалары, "Айтыс өлеңдері", "Совет ақындарының айтысы" атты зерттеу еңбектері және "Қазақ ССР тарихына" арнайы жазылған тараулары енді.

Мұхтар Әуезовтің шығармаларындағы тарихи және мәдениеттанулық аспектілері туралы зерттеулер.

Мұхтар Әуезовтің шығармаларындағы тарихи және мәдениеттанулық аспектілері туралы зерттеулер.

Рәбиға СЫЗДЫҚОВА

КАЗАҚ ӘДЕБИ ТІЛІНІҢ ТАРИХЫ

3

Сөйтіп, өткен ғасырдың екінші жартысында, оның ішінде оның ішкі тарихы кішігірім байырақ жазба тілі аумағына жана кезең басталды. Бұл процессте Абай мен Мұхаметпұлының қызметтері де, үлестері де артып жатты. Сондықтан өткен ғасырдың екінші жартысында ұлттық жазба тілінің негізін қалаушылар – Абай мен Мұхаметпұлы деген аттар орнықты.

§ II. Мұхаметпұлының қызметі ұлттық жазба тіліне қалай әсер етті

Аса парасатты ақынның өмірбаяны туралы Мұхаметпұлының (1841-1889) қызметі ұлттық жазба тілінің дамуына өзі сияқты мұра қалдырған бір – жаңа тарихи кезеңге, өзінің – «ақынның қызметі».

Қазақ халқының қазіргі білімдерінің негізін қалаушы, көпшілікті оқу-білімге тарту – Мұхаметпұлының қызметінің негізгі мақсаты болды. Ол өз тұрғыны болып отырған азаматтық және азаматтық оқу-білімге қатысты және білімді қалыптастыруға тыныс қалмайтын ұлттық рухани баураушы еді.

Мұхаметпұлының қызметінің тиімді бағытына, Мұхаметпұлының жазба тіліндегі қызметінің негізіндегі оқу-білімге тарту – қазақ халқының білімдерінің дамуына өзі сияқты мұра қалдырған бір – жаңа тарихи кезеңге, өзінің – «ақынның қызметі».

Мұхаметпұлы – қазақ халқының білімдерінің дамуына өзі сияқты мұра қалдырған бір – жаңа тарихи кезеңге, өзінің – «ақынның қызметі».

күннің. Сондықтан да Мұхаметпұлының қызметінің негізіндегі оқу-білімге тарту – қазақ халқының білімдерінің дамуына өзі сияқты мұра қалдырған бір – жаңа тарихи кезеңге, өзінің – «ақынның қызметі».

Мұхаметпұлы – қазақ халқының білімдерінің дамуына өзі сияқты мұра қалдырған бір – жаңа тарихи кезеңге, өзінің – «ақынның қызметі».

Мұхаметпұлы – қазақ халқының білімдерінің дамуына өзі сияқты мұра қалдырған бір – жаңа тарихи кезеңге, өзінің – «ақынның қызметі».

Мұхаметпұлы – қазақ халқының білімдерінің дамуына өзі сияқты мұра қалдырған бір – жаңа тарихи кезеңге, өзінің – «ақынның қызметі».

Сыздықова Р. Қазақ әдеби тілінің тарихы (XV-XIX ғасырлар): Көптомдық шығармалар жинағы. – Алматы: Ел-шежіре, 2014. – 347 б.

Оқулықта қазақ әдеби тілінің XV-XIX ғасырлардағы тарихы белгілі бір бағдарламамен жүйелі түрде баяндалады. Қазақтың әдеби тілін танытатын үлгілер мен олардың тілдік-көркемдік белгілері сипатталады. Санғасырлық тарихы бар, миллиондаған адамдарға қызмет етіп отырған, мемлекеттік тіл статусына ие болған қазақ тілі сияқты ірі тілдің бірнеше ғасырлық тарихын тану үшін бұл кітап - тек студенттер қауымы ғана емес, өз ана тілін қадірлейтін әр адам үшін пайдалы еңбек.

